

'Vredesactivist Bart de Ligt (1883-1938)'

- herdenkingsnummer - publicaties - actualiteit -

Op eerste Pinksterdag **1915** sprak Bart de Ligt (1883-1938), een van Nederlands meest invloedrijke vredesactivisten maar toen een jonge dominee te Nuenen, zijn befaamde preek uit (in de Hervormde Kerk in Eindhoven) op basis waarvan hij twee weken later verbannen werd uit de drie zuidelijk provincies van Nederland.

Op eerste Pinksterdag **2015** vond een herdenking plaats van zijn roemruchte vredespreek in het Hervormde 'Van Goghkerkje' te Nuenen (de vader van Vincent van Gogh was daar van 1882 – 1885 predikant). Tevens werd een herinneringsplaquette van Bart de Ligt onthuld van de hand van dominee (en kunstenaar) Ruud Bartlema (predikant aldaar van 1972-1985). Vanuit onze organisatie sprak Wim Robben over de actualiteit van Bart de Ligt (zie hieronder).

Herdenkingsnummer

De plaatselijke Heemkundekring die in 2015, samen met de Protestantse Gemeente Nuenen, de herdenkingsbijeenkomst organiseerde, publiceerde voorjaar 2016 het prachtig uitgegeven themanummer (van hun kwartaalblad): ***Vredesactivist Bart de Ligt, 100 jaar Nuenen 1915 - 2015*** over De Ligt en de herdenking (40 pag.; € 4,50), bij de SVAG te bestellen voor € 8,50*; bij 2 ex. € 13,50*incl. verzendkosten.

Wim Robben en Michiel de Ligt (kleinzoon) tijdens de herdenking te Nuenen op 24 mei 2015 (foto gemaakt door Ciska de Hartogh, partner van Michiel)

Bart de Ligt-publicaties

Bij de SVAG zijn de volgende publicaties nog leverbaar:

A 6 Drie generaties spreken over Bart de Ligt (1883-1938), als vredes-activist, christen-socialist, anarchist, vrijdenker en humanist. (286 blz.; met ong. 60 foto's) was € 11,50 nu € 5,50

A 7 Bart de Ligt; de overwinning op het geweld. G.Jochheim.
Inleiding door Gene Sharp. (48 blz.) was € 5,00 nu € 2,00

A 8 Bart de Ligt; vredes-aktivist en vredes-onderzoeker. P. v.d. Dungen,
H. Noordegraaf, W. Robben. (56 blz.) was € 6,00 nu € 2,50

A 9 Bart de Ligt, Peace Activist and Peace Researcher. P. v.d. Dungen,
H. Noordegraaf, W. Robben. Introduction by Gene Sharp. (60 blz.) was € 6,00 nu € 2,50
(= Engelstalige uitgave van A8 + de inleiding van A7)

A 10 Bart de Ligt in kontakt met tijdgenoten. (H.Visscher, J.Severijn, G.J.Heering, J.B.Th.Hughenholtz, J.J.Buskes, Krishnamurti, M. van der Lubbe.) H.Noordegraaf. (58 blz.)
was € 6,00 nu € 2,50

A 11 Bart de Ligt. Overdenkingen bij het herlezen van 'La Paix Créatrice' na 51 jaar.

Peter Brock* (28 blz.) was € 3,00 nu € 1,50

[*Engels/Canadese historicus die zo geboeid was door De Ligt dat hij Nederlands leerde. 'La Paix Créatrice' was de Franse vertaling van 'Vrede als Daad' van Bart de Ligt. Brock schreef belangrijke publicaties over het pacifisme.]

A 6 + A 7 + A 8 + A 10 + A 11 samen: € 12,00.

- Geweldloosheid. Een briefwisseling tussen Bart de Ligt en M.K. Gandhi. (83 blz.) € 4,50

- Bart de Ligt: De intellectuelen en de moderne oorlog, heruitgave 1986; ingeleid en toegelicht door Herman Noordegraaf (76 blz.) € 3,75

- Vredesactivist Bart de Ligt, 100 jaar Nuenen 1915 – 2015; themanummer Heemkundekring uit Nuenen, voorjaar 2016 (40 blz.) € 4,50

- alle prijzen excl. toezendkosten –

Te bestellen via email info@geweldloosactief.nl van de Stichting voor Actieve Geweldloosheid, Postbus 288, 5280 AG Boxtel, Nederland.

Bart de Ligt nog steeds actueel

- bijdrage van Wim Robben op 24 mei 2015 te Nuenen -

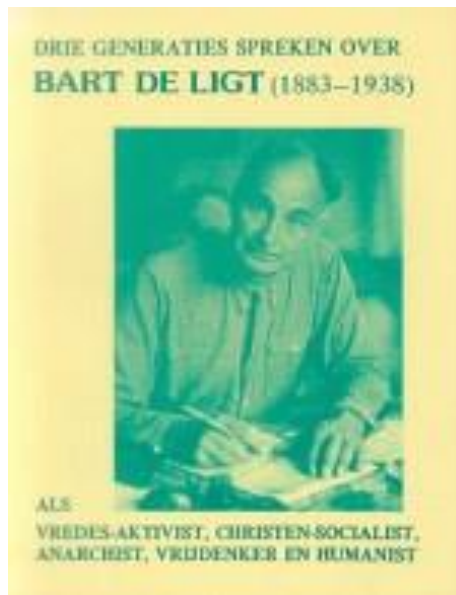
Bart de Ligt (1883-1938), die in 1910 in Utrecht afstudeerde als theoloog en daarna dominee in Nuenen werd, zou zich ontwikkelen tot een van de belangrijke vredesactivisten van voor 1940. Was zijn houding aanvankelijk nogal *anti* gericht: tegen geweld, tegen oorlog, tegen het militaire systeem, gaandeweg richtte hij zich steeds meer op de vraag: maar wat dan wel. Zeer belezen als hij was, al vanaf zijn tijd op het gymnasium, had hij bijna ongemerkt kennis genomen van die andere weg die al duizenden jaren daarvoor in praktijk gebracht werd. Jezus Christus, diens Bergrede en zijn bereidheid daarvoor te sterven, was een van zijn grote inspiratie-bronnen. En Tolstoy die uit dezelfde bron putte.

En dan was er natuurlijk zijn tijdgenoot Gandhi in India, die op zo'n indrukwekkende en massale wijze die andere aanpak in praktijk bracht. Hij putte uit het Jain-Hindoeïsme, dat 4000 jaar geleden in Noord-India een geweldloze levenshouding ontwikkelde. Hun kernbegrip was *ahimsa*: 'niet beschadigen', terwijl *himsa* betekent 'beschadigen'.

De andere wang

Geweldloosheid is dus iets anders doen dan activiteiten of reacties die beschadigend zijn. Hier ligt ook de overeenkomst met wat Christus ons voorhield in de Bergrede: keer je andere wang toe. De wang die niet beschadigd is door een klap. Daar bedoelde hij onder andere mee: toon een andere benadering, als reactie op geweld. Laat zien dat het ook anders kan. Niet de weg van agressie en destructie, maar de weg van assertiviteit en constructiviteit. Nog altijd behoren de Jains tot een van de kleinere wereldreligies. Jain betekent 'overwinnaar': zij die het geweld overwonnen hebben, althans hun verlichte leraren die mensen inspireren (in woord en in daad) om zich te bevrijden van beschadigend gedrag. Om Bart de Ligt te kunnen plaatsen, zijn betekenis te duiden en zijn actualiteit te onderbouwen is deze informatie belangrijk. Hij opereerde niet in het luchtledige, maar staat in

een traditie die duizenden jaren oud en mondiaal aanwezig is. Daar zou zijn hoofdwerk, het 2-delige *Vrede als Daad*, over gaan.

Vrede als Daad

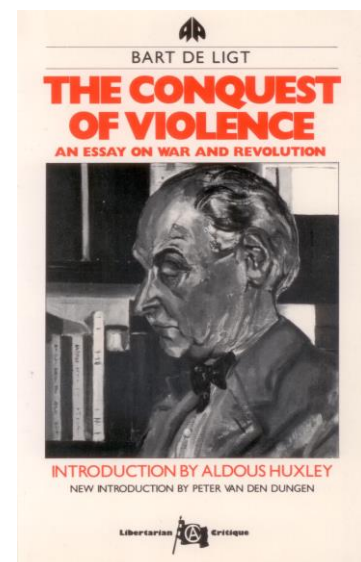
Nog even twee belangrijke feiten: in 1918 trouwde hij met Ina van Rossem, in wie hij een fantastische geestverwante vond. Zij kwam uit een welgestelde familie wat het mogelijk maakte dat hun gezin van haar vermogen, op bescheiden wijze, kon leven. In 1925 verhuisden ze, met hun twee kinderen, naar Zwitserland. De plek waar de Volkenbond gevestigd was en waar veel invloedrijke mensen uit de hele wereld samenkwamen, zoals Gandhi waarmee hij najaar 1931 een gesprek had.

Ook vond hij in Zwitserland de rust, èn grote bibliotheken, om aan zijn boek 'Vrede als Daad' te werken. Geen vrede dus als ideaal, maar als een daadkrachtig te realiseren werkelijkheid. Gevoed

vanuit zielskracht en levenskracht; via geweldloze middelen en methoden; gericht op ieders welzijn. Dit als een drie-eenheid van beginsel, middel en doel, zoals het door Gandhi verwoord en nagestreefd werd. Bart de Ligt schreef begin jaren dertig, als eerste, de geschiedenis van de geweldloze levenshouding en het vreedzame, maar vaak niet minder moedige en volhardende, verzet tegen onrecht, geweld en oorlogsvoering. Dit via middelen en methoden als: gewenste veranderingen in gang zetten, overleg, dialoog, bemiddeling, onderhandeling, bijeenkomsten, manifestaties, democratiseringsprocessen, ingezonden stukken en artikelen, protesten, vasten, demonstraties, stakingen, boycot-acties, sancties etc. etc., mits ze zonder geweld, zonder te beschadigen, worden ingezet. Ik noem dit allemaal om aan te geven hoe normaal het geworden is om dit soort instrumenten te gebruiken.

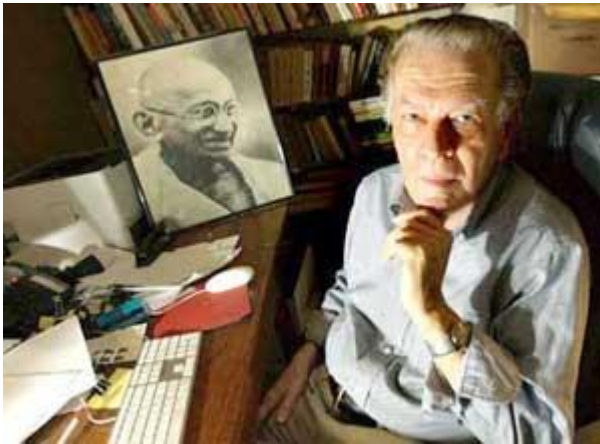
Vredesacademie

'*Vrede als Daad*' verscheen in 1934 in het Frans, wat er aan bijdroeg dat zijn in 1935 in Frankrijk verschenen boek '*Pour Vaincre Sans Violence*' in 1937 in een aangepaste Engelse uitgave verscheen met als titel '*The Conquest of Violence*' ('De Overwinning op het Geweld'). Een half jaar later werd het ook in Amerika uitgebracht. Dit gaf Bart de Ligt internationale bekendheid. Hij kwam met de opzet van een internationale werkgroep voor een 'wetenschap van de vrede' (het eerste initiatief tot de latere Polemologie), en met de oprichting van een 'Vredesacademie', waarvan hij de start tijdens de eerste zomerschool van de academie (aug.1938, nabij Parijs) niet kon meemaken omdat hij, totaal uitgeput door zijn vele activiteiten, ernstig ziek was. Op 3 sept.1938 werd hij getroffen door een long-embolie en overleed hij in luttele seconden.

Tijdens mijn deelname aan vele grote internationale vredesconferenties merkte ik vaak hoe bekend hij is, vooral door *The Conquest of Violence*, dat nog altijd in herdrukken uitgegeven wordt. Een van de meest invloedrijke onderzoekers van de afgelopen jaren, die door hem

geïnspireerd werd, is Gene Sharp (1928), die 30 jaar Hoogleraar Internationale Betrekkingen aan de Harvard Universiteit in Boston is geweest, en inmiddels richting de negentig gaat. Hij schreef: "Op het terrein van de geweldloze strijd, acties, voorbereiding en onderzoek zijn we veel dank verschuldigd aan Bart de Ligt. Zijn bijdrage is ongekend ... en heeft ons werk beduidend gemakkelijker gemaakt."

Gene Sharp

De bijdrage van Gene Sharp is, op zijn beurt, ook weer ongekend. Voortbouwend op het werk van De Ligt ging hij zich onder andere verdiepen in het ontstaan van dictaturen en van oorlogen, waarbij hij uitvoerig het Hitler-regime en de Tweede Wereldoorlog bestudeerde. Welke strategie en wat voor soort trainingen zijn nodig om dictators en oorlogen via geweldloze methoden aan te pakken. In 1986 verraste miljoenen ongewapende burgers van de Filipijnen de wereld

door op geweldloze wijze de brute dictatuur van Marcos omver te werpen. Daar was overigens wel drie jaar van wijdverspreide trainingsbijeenkomsten in actieve geweldloosheid aan vooraf gegaan. Eveneens viel dat jaar het wrede regime van Duvalier op Haïti en in 1988 dat van dictator Pinochet in Chili. Eind jaren tachtig vielen overal in Latijns-Amerika de dictaturen als domino-stenen om. Niet door gewapende opstanden maar door het vastberaden en overwegend geweldloos verzet van studenten, moeders, arbeiders, religieuze groepen. Precies zoals Gene Sharp, en Bart de Ligt voor hem, hadden beschreven. In 1989 viel de Berlijnse Muur die het einde van de Koude Oorlog inluidde. Niet op basis van militair geweld, maar door breed gedragen en goed voorbereid moedig geweldloos verzet door burgers. En 1990 was het jaar waarop het apartheidsregime in Zuid-Afrika het begaf en Mandela in vrijheid werd gesteld. Dit na twee jaar voorbereiding door de kerken via het programma 'effectieve geweldloze actie' dat zij in heel het land hadden opgezet.

Investeren in een geweldloze aanpak

Deze voorbeelden noem ik om duidelijk te maken dat de aanpak van problemen en conflicten, ook op deze grote schaal, wel degelijk mogelijk en doeltreffend is. En ook goedkoper, veiliger, sneller, milieuvriendelijker, democratischer. Dat u direct niet naar huis gaat en denkt: hij had wel een aardig verhaaltje maar kon niet één voorbeeld noemen waar die geweldloze aanpak gewerkt heeft. Welnu: ik zou er ontelbare kunnen noemen, van duizenden jaren geleden tot vandaag aan toe. En eigenlijk is ieder mensenleven gebaseerd op een redelijke hoeveelheid vreedzame aspecten. Prettig behandeld worden voelt toch fijner dan afgesnauwd te worden en echte democratie is toch aangenamer dan een echte dictatuur. Zo alledaags en dichtbij is het dus. Zo invoelbaar. Conflicten zullen er altijd blijven. Hoe we daar constructiever en doeltreffender mee om kunnen gaan, welke instrumenten en vaardigheden we daarvoor verder moeten ontwikkelen, en erin investeren, zou veel meer nadruk dienen te krijgen. Bart de Ligt heeft daar mede de basis voor gelegd en in die zin blijft zijn werk en streven actueel.

Naschrift:

1) Behalve hetgeen in deze bijdrage gezegd is wordt de geweldloze benadering ook op vele andere levensgebieden ingezet en verder ontwikkeld zoals: geweldloze communicatie,

buurtbemiddeling, conflicthantering, geweldloos weerbare opvoeding etc. De geweldloze aanpak is voor ongeveer 90% gericht op constructieve activiteiten en voor ongeveer 10% op vormen van protest. Veel NGO's (niet-gouvernementele organisaties) baseren zich op een geweldloze benadering. Volgens een artikel in Wikipedia (Engelstalige versie) zijn er op wereldschaal miljoenen NGO's actief.

2) In deze bijdrage wordt Gene Sharp naar voren gehaald maar er zijn uiteraard ook vele anderen die door Bart de Ligt beïnvloed zijn. Op zijn beurt heeft ook Gene Sharp weer velen geïnspireerd, onder andere via zijn onderzoeksinstituut, zie: www.aeinstein.org. (Einstein had veel sympathie voor de geweldloze benadering zoals die met name door Gandhi naar voren gebracht werd. Vandaar dat Gene Sharp zijn instituut naar hem vernoemd heeft.)

3) Wim Robben rondde zijn studie geschiedenis af met de doctoraalscriptie '*De Nederlandse vredes-aktivist Bart de Ligt (1883-1938), zijn leven en denken tot 1919*'. Sinds 1969 is hij werkzaam voor de 'Stichting voor Actieve Geweldloosheid'. Zie: www.samenvoorvrede.nl.